

LUOTETTAVAA TIETOA TALOUESTA

ETLA 60 vuotta

Toim. Timo Nikinmaa ja Pentti Vartia

Julkaisija: Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ETLA

Kustantaja: Taloustieto Oy

ETLA B221
ISBN 951-628-441-8
ISSN 0356-7443

Painopaikka: Yliopistopaino, Helsinki, 2006

ESIPUHE

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen edeltäjä Taloudellinen Tutkimuskeskus aloitti toimintansa elokuussa 1946. ETLAn täyttäessä 40 vuotta laadittiin historiikki, jossa kuvattiin laitoksen syntyä ja kehitystä aina 1980-luvulle saakka. Paljon on ehtinyt tapahtua tämän jälkeenkin: tutkimuskohteet ovat eläneet, kansainvälinen yhteistyö on lisääntynyt ja laitoksen rahoituspohja on muuttunut.

Kesän 2006 60-vuotisjuhlia varten ei ollut tarkoituksenmukaista toistaa aiemman historiikin tarinaa. Tämä kirja on pikemminkin pohdiskelua siitä, minkälaisia tutkimusongelmia ETLAn kaltainen soveltavan tutkimuksen laitos voi toiminnassaan kohdata ja mitä sen tulisi tutkia tulevaisuudessa.

Ensimmäinen luku on eräänlainen taloushistoriallinen ”kehyskertomus” kirjan muille luvuille. Se osoittaa, kuinka sodanjälkeinen taloudellinen ja yhteiskunnallinen kehitys ovat olleet keskeinen lähtökohta laitoksessa tehtävälle tutkimukselle ja siinä pohditaan nykyisistä ja tulevista kansantalouden ongelmista nousevia tutkimusteemoja. Monet kansantalouden nykyisetkin peruskysymykset – väestökehitys, hyvinvointivaltion rahoitusongelmat sekä talouspolitiikan rooli rakennemuutoksen ja kasvun oloissa – olivat esillä jo laitosta perustettaessa.

ETLAn tutkimusjohtajat käsittelevät omissa luvuissaan ohjelmiinsa liittyviä menneitä ja tulevia tutkimushankkeita. Laitoksen organisaatio on 60 vuoden aikana useasti muuttunut, mutta suurin osa menneistäkin tutkimuksista liittyy jonkin nykyisen ohjelman aihepiiriin. Monista löytyy liittymäkohtia useammassakin ohjelmassa meneillään oleviin hankkeisiin.

Nykyisten tutkimushaasteiden tarkastelu perustuu laitoksen viimeaikaisiin tutkimussuunnitelmiin sekä keskusteluihin, joita käytiin, kun laitoksen rahoituspohjaa hiljattain organisoitiin uudelleen. Kun ETLAn tutkimus on menneisydessä perustunut todellisiin, kulloinkin ajankohtaisiin kansantalouden ongelmiin, niin mitä ETLAn nyt pitäisi tutkia? Tutkimusjohtajat nojautuvat tähän kysymykseen vastatessaan paitsi laitoksessa käytyyn, myös laajempaan koti- ja ulkomaiseen tutkimuspoliittiseen keskusteluun.

Juhlakirjahankkeesta on vastannut professori Pentti Vartia. Hän on myös toimittanut kirjan yhdessä Timo Nikinmaan kanssa, mutta jokainen kirjoittaja vastaa luonnollisesti itse oman lukunsa sisällöstä. Toimitustyössä on Laila Riekkisen apu ollut jälleen kerran korvaamattoman arvokasta. Myös kirjan ulkoasusta vastaava Kimmo Aaltonen ansaitsee vilpittömät kiitokset. Samoin suuri kiitos kaikille tietojen kokoamisessa auttaneille etlalaisille.

Helsingissä, 7. elokuuta 2006

Sixten Korkman

Pentti Vartia

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE

LUKUI

LUOTETTAVAA TIETOA TALOUDESTA	9
<i>Timo Nikinmaa ja Pentti Vartia</i>	
Suurten ikäluokkien aikalainen	9
Kasvuhakuinen menestystarina	14
Suomi kansainvälisessä taloudessa	18
Suomen rakennemuutos ja toimialojen tutkimus	21
<i>Laatikko: Taloustieteellisen innovaatiotutkimuksen pioneeri</i>	22
Työmarkkinoiden ja osaamisen tutkimus	24
Julkisen talouden ja talouspolitiikan tutkimus	29
<i>Laatikko: Oma lupa, tehtaan tupa ja perunamaa</i>	30
Talouden tarkkailu ja ennustetoimi	32
<i>Laatikko: Tutkimusmenetelmien kehityksestä</i>	35
Tutkimusta ja keskustelua	36
Tutkimustoiminnan tulevat haasteet	38
<i>Laatikko: Luotettavaa tietoa taloudesta</i>	39
<i>Laatikko: ETLAn tytärtyhtiöt</i>	41
<i>Laatikko: Yrjönkatu 13 – Lönnrotinkatu 4</i>	47
Alaviitteet	48
Kirjallisuusluettelo	48

LUKU II

KANSAINVÄLISEN TALouden TUTKIMUS ETLASSA	49
<i>Kari Alho</i>	
Avotalouden tutkimuksen pääväylät Suomessa ja ETLAssa	49
EMU-tutkimus ETLAssa	52
Integraation ja kansainvälisen kaupan tutkimus ETLAssa	53
<i>Laatikko: ETLA osallistunut aktiivisesti EU:n päätöksenteon analyysiin</i>	56
Lähialueilta globaalitalouteen	57
Kansainvälisen talouden tutkimus jatkossa	59
Alaviitteet	63
Kirjallisuusluettelo	64

LUKU III

YRITYSTEN JA TOIMIALOJEN TUTKIMUSOHJELMA	65
<i>Pekka Ylä-Anttila</i>	
Pitkät linjat	65
Toimialojen tila ja tulevaisuus – metalliteollisuudesta klustereihin	66
<i>Laatikko: Klusterianalyysi – tutkimuksen ja elinkeinopolitiikan välissä</i>	68
Tuottavuus ja kannattavuus – mittaamisesta mikroekonometriaan	69

Tutkimus- ja kehitystoiminta – maan ensimmäisistä T&K-tilastoista politiikka-analyysiin	70
Yritysten kansainvälistyminen ja globalisaatio – tutkimuksen tarve kasvaa nopeasti	71
Yritysrahoitus ja yrittäjyys – uuden polven tutkimusta	74
Julkaisukanavat kansainvälistyneet, tutkimuksen rahoitus muuttunut perinpohjin	75
Tulevaisuus	76
Alaviitteet	78
Kirjallisuusluettelo	78
LUKUIV	
TYÖMARKKINOIDEN JA OSAAMISEN TUTKIMUSOHJELMA <i>Rita Asplund</i>	79
Työmarkkinoiden tutkiminen kuuluu perinteisesti laitoksen toimenkuvaan	79
Tuottavuustutkimus vakiinnutti asemansa 1980-luvulla	80
Koulutuksen talouden tutkiminen käynnistyi 1980-luvun lopussa	81
1990-luvun alun syvä lama vauhditti työttömyyden tutkimista	81
Lama nosti myös palkkarakenteet tutkimuksen painopistealueeksi	82
Tuottavuustutkimuksessa katseet alettiin kohdistaa taustatekijöihin	83
Koulutuksen talouden tutkimus kansainvälistyi kohti vuosituhannen vaihdetta	84
Työmarkkinoiden instituutiot ovat säilyneet painopistealueena	85
Työmarkkinakäyttäjytymisen ja vapaa-ajan arvon vuorovaikutus on ETLAn uusimpia avauksia	86
Nykypäivän ja lähitulevaisuuden tutkimushaasteet	86
<i>Laatikko: Työmarkkinoiden ja osaamisen tutkimusohjelmassa toteutuneet EU-rahoitteiset tutkimushankkeet</i>	89
Alaviitteet	90
Kirjallisuusluettelo	90
LUKU V	
JULKISEN TALOUDEN JA TALOUSPOLITIIKAN TUTKIMUS <i>Jukka Lassila</i>	93
Julkinen talous ja teollisuuden toimintaedellytykset	93
Suhdanteet ja julkinen talous	94
<i>Laatikko: Verotuksen mittaamisesta</i>	95
Julkisen talouden kestävyys	96
Mitä edessä?	102
<i>Laatikko: Maksut ja etuudet työeläkejärjestelmässä</i>	105
<i>Laatikko: Ovatko vaihtoehtoislaskelmat hyödyttömiä politiikan suunnittelussa?</i>	107
<i>Laatikko: Henkilökohtaiset sosiaalilitit – säästämistä verotuksen sijaan</i>	108

